

Amnestilov i Frankrike

Nasjonalforsamlingen i Frankrike har vedtatt med 400 mot 215 stemmer en amnestilov som gir franskmenn som ble dømt for «landssvik» av særdomstoler etter frigjøringen deres statsborgerlige rettigheter tilbake.

Amnestiloven får særlig betydning for alle offentlige

funksjonærer og embetsmenn som ble stående i Vichy-regjeringens tjeneste. De vil etter den nye lov få tilbake sin pensjonrett og sin stemmerett.

Amnestiloven trer i kraft fra 1. januar 1954 såfremt den innen den tid blir vedtatt i Republikkens råd.

Løft litt på sløret

Det kjente merke Leo skriver under ordet fritt i Arbeider-Avisa 7. mars:

En Trondheimsavis hadde lørdag en beretning om myrderiene i Katynskogen i Polen under krigen. Det er slått fast av en amerikansk undersøkelseskommisjon at det var russerne som myrdet de 14—15 000 polske offiserer og intellektuelle.

Vi har trodd det var tyskerne som gjorde det. Tyskerne fikk jo skylden for alt det gale som skjedde under og like etter krigen. Men nå begynner altså sannheten å sive fram. Kanskje det snart blir litt mer lys over begivenhetene her til lands våren 1940? Hvorfor skjøt ikke Maagerøy, spurte en major Ring gjentatte ganger like etter krigen i Oslo-avisene uten å få svar. Han fortalte at Maagerøy festning lot de tyske krigsskip, som riktignok var kamouflert med engelske og franske flagg, få slippe inn til Oslo. Kanskje Derrys bok har gitt svaret på dette mysterium, sannheten. Kanskje man etter hvert også kan få vite flere sannheter, som vil endevende vår oppfatning om ditt og datt og sette det hele i et nytt lys. For det var jo noen som allerede våren 1940 gjennomskuet vestmaktens spill med vårt land ved å bruke det som en brikke i sitt krigsspill og trekke oss inn i kampen ved å provosere tyskerne til å besette landet.

Skulle det ikke være på tide om våre myndigheter i rettferdighetens navn løftet litt på sløret.

«JUSTISMORD»

1. artikkel

Den bok advokat J. B. Hjort har utgitt (Justismord, Gyldendals Forlag, Oslo) er preget av juristens nøkterne, endog litt tørre betraktning over rettssaker, hvor misbruk av lov og domstol har funnet sted til skade for tiltalte. Kalt og klokt reflekterer han over hva der er årsak til «justismord» og hva justismord egentlig er. Som utgangspunkt har han valgt en rettssak, som nylig også har beskjeftiget den finske juridiske professor O. H. J. Granfelt. — Rettergangen mot Jesus fra Nasareth. Mens den finske forfatter finner at denne rettergang er juridisk forsvarlig, finner den norske forfatter at den er et klassisk eksempel på justismordet. Den finske forfatter synes å bygge over mere omfattende studier over datidens romerske og jødiske rett. Den norske forfatter anvendte sitt opphold i S. S.-fengslet i Berlin til de bibelske studier, som ligger til grunn for hans essay.

Deretter refererer advokat Hjort en rekke kjente historiske eksempler. Først Henrik VIII's sak mot sin annen hustru Anna Boleyn (han hadde seks hustruer). Han lot henne arrestere og anklage for utroskap, lot hennes påståtte elskere anklage og drepe og deretter henne selv dømme til døden og henrette, — til tross for at der neppe lå minste grunn for anklagen. Det vil si kun den grunn at kongen ønsket å inngå det neste ekteskap. Deretter Cromwells organisering av lordenes domstol og dødsdom over Charles I av England, for med høyforredrisk kamp ha søkt å verge sin trone, — en dom som kom dommerne dyrt å stå. Og beretningen om oldenburgeren Christian Vs ødeleggelse av det danske enevoldsrikets faktiske leder Peder Griffenfeld, — kongen utleverte sin første mann til hans intrigante fiender som fikk ham dømt til døden. I siste øyeblikk på

skaftottet ble han benådet til livsvarig fengsel og henlevet siden sitt liv på Munkholmen festning i Trondhjemsfjorden. Så revolusjonsdomstolens dom over dronning Marie-Antoinette og hennes henrettelse. Og etter disse fire tragedier fra statenes fornemste miljø, den klassiske justismord - Dreyfuss-saken.

Av større nyhetsinteresse for de fleste er gjennomgåelsen av tre ytterst forskjellige norske saker: Den politiske riksrettssaken mot statsminister Chr. Aug. Selmer og hans regjeringskolleger 1884. Regjeringens medlemmer ble fradømt sine embeder for å ha tilrådet kong Oscar II å anvende et absolutt veto over Stortingsbeslutninger. I sin konsekvens tvang dommen kongen til avskjedige regjeringen Selmer og gi plass for den første regjering av venstrepartiet under ledelse av Johan Sverdrup. Dermed ble dommen innledningen til det parlamentariske forfatnings-systems innførelse i Norge. Deretter den tragiske mord-saken mot bonden Mikael Hetle og hans sønn Ole Hetle, dømt i 1907 til henholdsvis livstid og 10 år. Begge sonet 7 år, faren ble benådet på den norske grunnlovsdag 17. mai 1914. Tross energisk arbeid ble gjenopptagelse av saken nektet, senest i desember 1939. Okkupasjonstidens såkalte nazistiske Høyesterett påbød i 1942 ny behandling. Og i 1943 — 36 år etter dommen — ble begge frifunnet. Denne frifinnelsesdom er stadfestet etter okkupasjonen. Da var Mikael Hetle forlenget død. Den fellende dom hvilte i sin tid i høy grad på den rettsmedisinske kommisjons, særlig på rettsmedisineren professor Frahcis Harbitz uttalelse.

Det er imidlertid tvilsomt om det er berettiget å anvende Hetle-saken som eksempel på justismord i den me-

(Forts. siste side)

12 års tvangsarbeide satt ned til 3 år

6000 kroner i erstatning

Eidsivating Lagmannsrett har avsagt dom i en gjenopptagelse av en sak vedrørende gårdbruker Ole Maurtvedt i Lunner. Maurtvedt ble av lagmannsretten 15. februar 1946 dømt til 12 års tvangsarbeide, 25 000 kr. i bot, 25 000 kr. i erstatning foruten saksomkostninger for å ha vært en av hovedmennene ved opprulling av Milorg i Lunner i 1944. Hans anke til Høyesterett ble avvist. I 1947 søkte han om å få sin sak gjenopptatt, men også dette ble avvist. I januar 1948 ble straffutmålingen påanket og ved Høyesterettsdom i april 1949 ble straffen nedsatt til 7 års tvangsarbeide samtidig som boten ble redusert til 5000 kr. Erstatningen på 25 000 kr. ble opprettholdt. Maurtvedt søkte imidlertid atter om å få saken gjenopptatt, idet han

hevde at det etter hvert var komme frem nye opplysninger som kunne bevise hans uskyld for enkelte forhold vedkommende. Denne gang ble ansøkingen innvilget, og det er denne gjenopptagelsesdom som lagmannsretten nå har avsagt. Maurtvedt er ved dommen frifunnet for de forhold det her gjaldt, nemlig at han skulle ha bistått statspoliti og tyskerne under deres aksjon mot en hemmelig militærorganisasjon i Lunner våren 1944. Lagmannsretten satte dommen til 3 år og 1 måned, som ansees sonet, 10 000 kr. i erstatning, saksomkostninger, samt rettighetstap i 10 år. Videre ble Maurtvedt som erstatning for lenge sonet straff tilkjent 6000 kr. og til nødvendige forsvarsutgifter fikk han 2000 kr.

Det svenske institut

Et blad har i forbindelse med interpellasjonsdebatten mandag 9. ds. betegnet det svenske institut som «bare et juridisk konsulentfirma». — Dette er ikke treffende. Institutet er en sammenslutning av flere av Sveriges fremste vitenskapsmenn på folkerettens, statsrettens og strafferettens område. Sammenslutningen er privat, på samme måte som en rekke andre sammenslutninger av lignende art over hele verden. Man behøver bare å nevne det verdenskjente Institut du Droit International. —

Slike sammenslutningers anseelse beror på medlemmenes, og denne igjen på de ar-

beider og uttalelser de publiserer. I det svenske institut fins følgende professorer og dosenter fra Uppsala og Lund Universiteter, som skal uttale sig om «rettsoppgjøret»:

Halvar F. G. Sundberg, professor i statsrett og folkerett ved universitetet i Uppsala. Han er institutets leder.

F. E. Fahlbeck, professor i forvaltningsrett og statsrett ved universitetet i Lund, institutets ordfører.

Karl Ivar Agge, professor i strafferett og juridisk encyklopedi ved universitetet i Uppsala.

Hilding Eek, dosent i stats-

rett og forvaltningsrett i Uppsala. Han har vært seksjonssjef i FN.

Dessuten vil enda en vitenskapsmann fra universitet i Lund, en som ikke tilhører institutet, bli med på granskingen.

Disse i Sverige og utlandet høyt ansette rettslærde har mottatt oppdraget på «fri og ubunden basis», og man kan ikke sammenligne institutet med et advokatfirma som ikke har nogen videnskapelig ære å forsvare. Det var derfor man henvendte sig til dem. — Medvirkende var det, at professor Sundberg har bistått den norske regjering i to store saker: den om «Kvarstad-båtene» i Göteborg, og den om skibsbyggningskontraktene i København. Så stor er vår tillit til vår sak.

FOLK og LAND

Ansv. utgiver og redaktør
Finn Brun Knudsen.

Telefon 55 76 56. Postboks 1407
Treffes hver onsdag kl. 9—19.

Forretningsavd.: Kierschowsgt. 5
— Oslo — Postgiro 164 50
Telefon 37 76 96

Sambandstrykkeriet A-S — Oslo

La oss vente og se

Det er ikke oppløftende å være vitne til utviklingen i norsk partipolitikk i dag, langt mindre til den parlamentariske flertallspolitikk, som drives i strid med folkestyrets grunn- tanke, den at det er flertallet i folket som til enhver tid skal bestemme.

Arsaken til dette er det politiske pokerspill, som den flyktende sosialistregjering og dens villige medløpere drev i London. Likesom russerne under hele den annen verdenskrig så lenger frem enn til det primære å vinne over tyskerne og dermed la grunnen til den maktstilling, som de har i dag, tenkte også våre sosialister langt utover dagen. De været chansen, da hevnenes bakmenn fant utveien til å slå ned all motstand gjennom tilbakevirkende lover og kollektiv straff for de beseirede. De var samtidig klar over den altoverskygende forbitrelse, som i den første okkupasjonsstid rådet her i landet mot Nygaardsvolds regjering og dens tilhengere for det store forræderi mot landets forsvar gjennom den siste menneskealder. De visste også om de politiske amatører, som med utenomparlamentariske midler ville stable en etterkrigsregjering på benene. Men de spilte både hurtig og godt og fikk villige håndlangere blant dem, som de satte til å lede vårt rettsvesen, da de kom hjem etter fornedrelsen. Derved fikk de i en håndvending fratatt alle oss, som under hele okkupasjonen bevarte vår harme over sviket, våre statsborgerlige rettigheter, mens de samtidig slo ring om sine egne tyskarbeidere som var deres sikreste stemmekveg. Og dermed var seiren vunnet — ikke bare ved stortingsvalget i 1945, men også ved gjentagelsen av komedien i 1949.

Nå står vi foran opptakten til et nytt stortingsvalg. De såkalte borgerlige partier synes ennå ikke å være våknet etter svimeslåingen ved det store pokerspill, og selvom de knyr og protesterer i avmakten under den fremadskridende sosialisering av samfunnet med alle dens lammende følger, har de ikke funnet noen felles bølgelengde. Dette vet sosialistene og spiller videre. Usikre som de i dag er på valgresultatet, truer de sine velgere til aktivitet gjennom å bebude, at de vil oppgi regjeringsmakten, hvis noen svikter og stortingsflertallet reduseres. De som vi ler høyt, når den politiske gatepike i venstre byr seg frem om galt skulle hende. De ler også når bondepartiet vil hevne seg over den tapte «bondeparagraf» og unnsier høyre. Og de vet like godt at høyre ikke vil få ja hos noen av de mulige ledige på det politiske etterkrigsmarked. Det kristelige folkeparti tar de ikke med i regningen, for det har mere enn nok med oppgjøret om sitt eget private helvede.

Forsåvidt står sosialistene sterkt foran valgkampen, men de har samtidig solet seg så meget i de siste årene i dollarhjelp og blodig krigskonjunktur, at deres fordom hårde pokerspiller er blitt bløte og lite egnet til krafttak. Og nå nærmer den tiden seg, da regningene for all lettsindighet blir lagt frem på bordet og skal betales. Vi sier da: La dem etter festen forsøke å betale. La dem få anledning til å forsøke på å løse nedgangstidens knuter. Den årvåkne verdenspressen værter allerede at noe vil skje etter festårene på amerikanske gavepakker og bestiller plass i parkett (det er 13 uykksalige år siden sist). Og vi sier: La det skje! Vi, som skjendig ble satt utenfor, har intet ansvar. Og om noen av våre har fått stemmeretten tilbake, så er de og vi allikevel husville og bør heller ikke låne oss til noen redningsaksjon hverken for den ene eller den annen part. De som har bragt oss og landet opp i uføret, får selv ta det hele og tunge ansvar. Så får vi se. Har vi ventet i 8 år, kan vi vente ennå i 4 år. Imens kan meget hende.

Silkefront?

Herr Redaktør.
I Deres artikkel «Silkefront» i nr. 10 skriver De.

«For at vi skal kunne dømmes etter norsk lov måtte tre betingelse være tilstede:

- 1) at der hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland,
- 2) at denne var så utvetydig at alle og enhver måtte vite det,
- 3) at den som skulle dømmes var helt klar over at han støttet fienden.»

Jeg tror ikke mange jurister vil være enig i at dette er tilstrekkelig. For det første har straffelovens § 86 ikke anvendelse på handlinger begått under en «krigstilstand» under hvilken Norge ikke «deltok i krig». (Straffelovens § 86). Der kan meget vel tenkes å være en folkerettslig krigstilstand mellom Norge og et annet land, uten at derfor betingelsene er tilstede for at man kan si, at det er krig i straffelovens forstand. Det er nettopp dette, våre motstandere vil ta kelegge, og vi må ikke hjelpe dem med det.

Videre utelater Deres oppregning et meget vesentlig moment i punkt 3. Det er ikke nok, at den som skal dømmes er klar over at han har støttet fienden. Handlingen må også være rettsstridig. Her kommer inn bl. a. straffelovens § 14, hvoretter anvendelsen av § 36 begrenses ved de i folkeretten anerkjente unntagelser — f. eks. av Haagkonvensjonens krigsreglement.

En annen ting, som man har villet overse, er at den støtte til fienden, som omhandles i § 86, må bestå i krigsmessige handlinger eller direkte støtte av slike. Den skarpskodd og vittige jurist Lorentz Vogt skrev da en ble dømt for landsforræderi for salg av parfyme til tyskerne: parfyme kan nok gjøre en soldat mer uimotstælig, men neppe i felten.

Jurist.

Rettelse

I forrige nummers leder har det sneket seg inn en feil idet en linje er falt ut. Der sto: Høyesterett avgjorde med knepet flertall at Norge var i krig.

Det skulle stå: Høyesterett avgjorde med knepet flertall at det var straffbart å være medlem av NS og at Norge var i krig avgjorde høyesterett uten å drøfte vesentlige fakta osv.

Stortingsdebatten

Når Stortingstidende foreligger skal vi komme tilbake på de øvrige innlegg i debatten.

Dødsdommen over R. Skancke

Neste artikkel i denne serie kommer i neste nummer av Folk og Land.

Henvendelsen

Aftenpostens Sorry uttaler den 11. mars:

Henvendelsen til det svenske rettsinstiutt fikk etterhånden dårlig med underskrifter, men til gjengjeld ganske bra med overskrifter.

Interpellasjonsdebatten

i Stortinget 9. ds. bragte klarhet i tre ting:

- 1) at oppgjørets presteskap er redd for utlandets dom,
- 2) at det er redd for at folket skal forstå at det er redd for utlandets dom,
- 3) at det er redd for at utlandet skal forstå at det er redd for at folket skal forstå at det er redd for utlandets dom.

Det er'ke greit!

EN ting har imidlertid såvel folket som utlandet forstått: at man må stille sig skeptisk til avstemninger i en forsamling, hvor medlemmerne kan presses til å fornekte sine underskrifter, avgitt med vel berådd hu i rolige og betenkte stunder.

B. ...

Vår

“ære og vår makt“!

Av Erling Bjørnson

Så har landets kårne atter talt. Det var de ulykkelige «landssvikere», som søkte ved fremmed hjelp om forståelse og rettferdighet i Norge. Men både ånd og makt, var den samme som den landet fikk, da regjering og Konge vendte tilbake etter okkupasjonen fra fremmed land — hvor storhet skyltes maktens styrke og gullet tyngde.

Lite har vi tilbake av det Norge hadde vunnet i nasjonal ære og selvhevdelse i fra vår storhetstid ved Unionsoppløsningen. Men aldri har denne stortid vist seg fjernere, enn den dag seieren skulle gi glede og velsignelse. Det første makthaverne gjorde var ikke å rekke frem en utstrakt hånd, men de kom med hat og ondskap i sitt tornister og den første gjerning var å sammenkalle Stortinget og få dette med på den største menneskekrenkelse Norge noensinne har opplevet.

Å svike vår Grundlov, dens ånd, dens bokstav, til vern av individet mot villedet maktgruppers ferd. Les § 96 — 97 og 99, — og derpå innføre barbarisk dødsstraff, og så «dømme» tusene og atter tusener av sine landsmenn fra ære og hjem, som aldri i evighet, under hele okkupasjonen hadde arbeidet og handlet under annet mål enn Norges ære og selvendighet!

Og det er denne bløde vi dømte i ærens navn vil søke

å få gjort god igjen, og så brakt den tilbake til myndighetene. Der finnes heller intet forum så stort, at sannhetens ord og gjerninger skal knebles for å redde selve institusjonen — i dag — Stortingets ære!

Vi ærer og høyakter herr Stavang og Moseid fordi de fulgte samvittighetens røst, og ikke lot sin selvstendighet ofre på makthavernes alter. Dere svek ikke retten for maktens pestisje.

Og du kjære Moseid æres og høyaktes fordi du brakte frem i debatten den helt analoge tilstand Frankrike gikk igjennom under Dreyfussaken, som Norge i dag. Og så den gang under oppgjøret av forrederiet, var det franske folk så villedet, så opphisset, så ærekrenket over at noen våget å dra domstolen og regjeringens ukrenkelighet i tvil, at den store dikter Zola ble stenet og måtte forlate landet, mens hele det franske presteskap stod på regjeringens side. Og takker jeg deg, som brakte min fars store rettferdighetsfølelse frem for folket. Han ville som under Dreyfus-saken, som under forfølgelsen av Linda Murri, ikke tidd stille, men som så ofte, ofret sitt hele jeg, for den løsning, vi dømte — i rettferdighetens navn søker:

Om det er vi dømte som er landssvikere, vi som under okkupasjonen ble i landet og ved vårt arbeide søkte å holde

Stortinget anno 1953

G. A.: «En innrømmelse vil alltid svekke meg, — og det det gjelder, er jo det å dekke seg!»
(Farmand 7/3-1953).

For mer enn hundrede år siden var det en begeistret og frihetselskende dikter som formet de velkjente strofene: «Norges høitidsstund er kommen, åbnet har sig Thingets hall, høit og lydt i Helligdommen røster nu hver Norges dal!»

Hva mon Henrik Wergeland hadde sagt om han hadde bivånet Stortingets makabre forestilling den 9. mars 1953? Troligvis hadde det ikke blitt noe hverken om «høitidsstund» eller «helligdom» eller den slags. Vel snarere tvert i mot. For noe mer ynkelig og unnfallegt enn det man lot teppet gå opp for ved denne anledning, skulle man nær sagt ha forsværet muligheten av — selv innen kretsene av folkets kårne anno 1953.

Vanligvis har det vært Stortinget selv som har trykket på knappen til granskingsapparatet. Og tilsynelatende har det gjort det med fornøyelse. Denne gangen gjaldt det imidlertid en granskning av bl. a. Stortingets egne disposisjoner. Og det var en annen sak. Den materien var av en særdeles delikat og ømtålig art. I den grad ømtålig at usikkerheten og engstelsen hadde samlet seg tett og rugende under salens tak. Det var et skremt Storting som denne gang var kalt sammen av et skremt presidentskap.

La meg straks slå fast at det ikke på noen måte er min hensikt å gå til angrep på «de 11» som hadde funnet å måtte be om å få sine navn strøket av henvendelsen til det svenske rettsinstitutt. Mens de ennå kunne tenke og handle som frie privatmennesker, mente de at de handlet rett ved å skrive under. Og den innstilling skal de ha takk for. Det var først da de ble lagt i lenker på uforsonlige partiers

tyske hender borte i fra ledelse og tiltak, eller de som dømte oss, og flyktet ut av landet når tyskerne kom inn, flyktet i fra arbeide og ansvar!

strekk-benker og etterpå vekselvis dyppet i kallt og varmt vann, at de brøt sammen og erklærte seg villig til Canossa-gangen for å gjøre offentlig avbikt. Det siste ble de tvunget til. Skrive under hadde de gjort frivillig. Og vår respekt for frivilligheten er sterkere enn vår kritikk over tvangshandlingen.

Det var blitt en uhyggelig atmosfære i tinget de siste dagene, kunne interpellanten, herr Ramndal, opplyse. Jo, jo, det var visst ingen grunn til å tvile på det. De som har gitt parolen om ro omkring rettsoppgjøret, kjenner nok midlene til også å skape ro innen sine egne rekker. Det har sikkert ikke vært hyggelige dager for dem som hadde latt sitt rent menneskelige syn gå foran hensynet til partiene. En må nok kunne gå ut fra at det ble skutt med temmelig skarp ammusjon bak kulissene ved denne anledningen, da hele il hederlige mennesker ble tvunget til å gå på akkord med seg selv.

Det var et dypt tragisk skuspill som ble forevist i de to timene interpellasjonsdebatten sto på, spekket som det var med glorete, «nasjonale» monologer. Det var en skremt armé som suksessivt rykket opp på talerstolen for i mer eller mindre heldige vendinger å søke å bringe skremnelsen ut i videre kretser.

Mot denne dystre bakgrunn skilte representantene Stavang og Moseid seg mer enn vanlig ut fra scene-gjengen for øvrig. Det var modige og mandige ord som falt fra disse to. Uforferdet hevdet de sine egne meninger, de sto lurvetheten bent imot og lot seg ikke døyve av partidisciplinen. Takk og ære!

Majoritetet satte imidlertid bremsene på av all kraft — selv om det hven aldri så stygt. Den fant det mer nødvendig å verne om sin egen «prestisje» og å bevare sitt ansikt enn å bidra til at det styggeste kapittel i norsk rettshistorie skulle komme under full og vederheftig belysning. Vi fikk tilstrekkelig dokumentert at for folk som Ramndal, Gerhardsen, Hambro, Valen, Øen, Løberg m. fl. betød «prestisjen» mer enn hundrede tusener lands-

menns fordømmelse og ødeleggelse på sviktende premisser.

«Skumle planer» sa Justisnemndas formann, interpellanten herr Ramndal, «fødde i løyndom!» Jo, jo, det var sikkert hensiktsmessig for anledningen å fortie at planen om en henvendelse til utenlandske, nøytrale rettslærde var lagt åpent og redelig fram for Stortinget i et brev av 19. juni 1952 — et brev som atpåtill var adressert til «Norges Storting ved Justisnemnda» — den samme nemnd som har herr Ramndal til formann. Det var først på direkte provokasjon fra herr Moseid at interpellanten måtte medgi det sanne forhold og at det med løyndommen nok allikevel ikke holdt stikk.

At presidentskapet forut for debatten hadde formet en forhåndsdom, som ble lest opp av presidenten endog før den anmeldte interpellant fikk ordet, hører også med til det eiendommelige ved denne sammenkomst. I sannhet! Redselen må ha slått dype røtter når man kunne bekvemme seg til en så ekstraordinær framgangsmåte. Stortingspresident Natvig-Pedersen burde være den første til å vite at representantenes interpellasjoner er rettet til regjeringen og ikke til presidentskapet.

Hvorom allting er — Stortinget har det ikke i sin makt å sette glasslåg over etterkrigsoppgjøret — hverken nå eller noen gang. Selv ikke Gerhardsens fløyelstemte vuggeviser er i stand til å dysse i søvn dem som for alvor har fått øynene opp for oppgjørets skjevheter.

Herr Ramndals interpellasjon var ment som et drepende slag mot dem som ikke lystret taushets-parolen. Den ble det motsatte. Den foranlediget en så overbevisende avsløring at i dag er nye titusener av norske kvinner og menn på det rene med at det må være «something rotten in the state of Norway».

I dette øyeblikk må ingen med sannhets- og rettferdsbevissthet la seg skremme av dem som selv er skremt. Fra vår side er det gått fram med full åpenhet og på fullt lovlig vis. Arbeidet må gå ufortrødent videre.

Ingen betenkeligheter!

Ingen nølen!

Full fres!

Hans Nielsen Herstad.

Husk å fornye abonnementet kr. 4,00 pr. kvartal, kr. 3,00 pr. halvår, kr. 16,00 pr. år. Benytt postgiro nr. 164 50.

Et skudd for baugen?

Men livet går videre

Når landets kårne, «Nød-ankeret» — med adskillig «islett» fra 1940 — atter har funnet det nødvendig å beskjefte seg med landets største og styggeste «forbryterbande» — nærmere betegnet som «Landssvikere» — så må det ha en viss beveggrunn og en viss hensikt. Og det er i denne forbindelse vanskelig å finne noen annen foranledning enn den, at man nødvendig vil ha sitt lovpriste «rettsoppgjør» under benadling av virkelig nøytral folkerettslærde, og at det derfor for sikkerhets skyld var best å gi dem et lite varsel om å «holde fingrene av fatet.» —

At dette har vært hovedmotivet er det vist ingen grunn til å tvile på.

Og dog burde det vel vært omvendt. Det burde da vel vært i statsmaktens interesse å søke en slik offisiell godkjenning av strengheten og rettferdigheten i rettsoppgjøret, og på den vei — en gang for alle — fått stukket en «dott» i kjeften på oss, og derved oppnådd den ønskede «ro» om spørsmålet. Men den vei våget altså ikke våre

statsmakter å følge oss på. Vell, så kan vi med det samme slå fast, at det var ikke «rettsoppgjøret» som gikk styrket ut av debatten. Det mangler tiltro og tillit av sine egne forsvarere. Det er iallfall nå tilfulle slått fast.

Men for oss «går livet videre». Vi gir oss aldri, før vi har fått fyldestgjørende svar på det springende punkt i saken:

Var Norge folkerettslig i krig med Tyskland etter den totale kapitulasjon den 10. juni 1940?

Det er dette spørsmål vi søker en nøytral besvarelse på. Får vår oppfatning medhold, så ramler hele «rettsoppgjøret».

I motsatt fall skal der bli «ro» om saken, og spørsmålet overgitt til historiens domstol.

Ivar Frihaug Osa.

F. S.

«Faneflukten» fra under-skriftene var både morsom og belærende. Den talte sitt tydelige språk om, at spørsmålet om rettferdighet i «rettsoppgjøret» måtte vike plass for valgutsiktene.

D. S.

Dr. Derrys bok -

Rettsoppgjøret

Det vakte atskillig forvirring og bekymring både i pressen og i politiske kretser i vårt land da den engelske forfatter, dr. Derry, i sin bok la fram Vestmaktens aksjonsplaner mot Norge i 1940. Det lot seg ikke godt gjøre lenger å benekte kjensgjerningene når de til og med ble framlagt av en ekspert og fagmann på området, som ennå tilhørte «våre allierte venner». Og det var åpenbart at både politikerne og pressen kjente seg pinlig berørt. «N. H. og Sjøfartst.» f. eks. ga tydelig uttrykk for sitt illebe-finnende, men gledet seg dog over at samarbeidet mellom Norge og Vestmaktene etter krigen var så langt framskredet og så godt fundert at Derrys avsløringer allikevel ikke kunne framkalle noen forstyrrelser eller medføre noen fare av betydning for det gode forhold til våre venner i vest. Og bladet lovt å kommentere Derrys bok utførlig senere. Dette løfte er imidlertid hittil ikke blitt innfridd. Og heller ikke noen andre aviser har hittil våget seg til å omtale boken nærmere. Kanskje pressen har fått et vink fra «høyere hold» i inn- eller utland om å holde munn? Eller kanskje innholdet i boken er såvidt kompromiterende også for den nor-

ske presse at den av egen drift og i egen interesse har funnet det rådeligst å tie, — og så la folke leve mest mulig i uvitenhet om det som foregikk i 1940, og som førte til at krigen ble ført inn på norsk område.

Men hr. Derrys opplysninger slår jo for øvrig bare fast det som ofrene for den politiske menneskejakt etter krigen hele tiden har hevdet, nemlig at det såkalte «rettsoppgjør» bare er rettslig svindel og kun bygger på historieforfalskning, løgn og juridisk fusk.

Skulle en da ikke kunne vente at noen i Stortinget hadde såpass respekt for sannheten at de tok saken opp der? f. eks. noen av «Kristelig folkeparti»? (Hvorfor kaller de seg ellers kristelige?) Løgner kan da vel ikke være mer bindende også for dette parti enn sannheten? Men kanskje de forpliktelser hr. Nygaardsvold påtok seg i den hemmeligholdte Londonavtalen av 10. mai 1944 med Stormaktene angående rettsforfølgelsen etter krigen, stiller seg hindrende i veien, og at våre ansvarlige myndigheter heller ikke av den grunn våger — eller får lov til — å komme nærmere inn på rettsvindelen?

.. Lærer.

**LEIF NORDSTRAND'S
ELLER HALLESBY'S
HELVETE**

Dagspressen har i den senere tid viet Leif Nordstrand en altfor liten oppmerksomhet. Denne sørgelige mangel på interesse kan L. N. i det lange løp ikke finne noen rimelig mening i. Tid om annen dukker han derfor selv opp i en eller annen avis med detaljrike innlegg om sitt opphold i Sachsenhausen. Hallesby-diskusjonen i Dagbladet ga ham et veldig fint høve til på nytt å friske opp sine lidelser for avisa's lesere. Ingen leser kan etter å ha studert L. N.'s artikkel forstå noe annet enn at L. N. har overlevet et helvete som fullt ut kan sidestilles med det helvete som Hallesby stiller oss i utsikt. Derfor kan det også forklares at L. N. heller vil treffe sine gamle venner i Hallesby's helvete enn å risikere å måtte tilbringe evigheten i himmelen sammen med Norges største torturist (navnet utelatt av L. N.), som angivelig skal ha funnet heldig omvendelse i 11. time før henrettelsen.

L. N. skriver at på grunn av de fryktelige tilstander fangene i Sachsenhausen var i (ikke på grunn av torturering), ble tenkeevnen atskilkelig redusert og i all fall tenkte ingen av dem på noen tilværelse etter denne. Etter hvert har også tenkeevnen vendt tilbake og som det vil sees av L. N.'s artikkel i Dagbladet blir dette en fordel for djevelen, ettersom det er liten grunn til å tro at han noen sinne vil omvende seg når han i det forholdsvis romslige himmelrike stadig skal kunne fly omkring i angst for å møte denne fæle torturisten — et forhold som vil gjøre hans opphold der oppe til et sant helvete. Hvis han ikke var så egoistisk ville dette forhold likevel bare berørt ham selv, mens hans opphold i helvete bare vil gjøre livet ennå surere for hans medfanger der nede, og da særlig for dem som ikke har opplevd helvete på jorden i Sachsenhausen. De vil iallfall stadig bli godt orientert om Leif Nordstrands opplevelser og lidelser der borte, gjenfortalt av ham selv.

Under krigen hadde vi mange bra typer i marine- og flyvåpen, ja — selv i hjemmefronten. Mange av disse ble tatt og fikk en vel så hard behandling som L. N. Noen fikk enda hardere behandling ved torpederinger, kamp-handlinger etc. enn L. N. fikk. Alle disse vet hvorfor de kjempet, og de visste også hva som ventet dem om de ble fakkert — krigens lov var ubønnhørlig og var en med på illegal virksomhet fikk en ta

støyten om en ble tatt. Leif Nordstrand kjempe også illegalt (jeg vet forresten ikke hva han har gjort) og tok dermed risiken på å bli underkastet tyskerens lover om en slik virksomhet. Han burde derfor ta oppholdet i Sachsenhausen som en mann og ikke snakke mer om dette i tide og utide. Vi har også ting vi kunne rippe opp i til stadighet, og vi har også folk som vi har grunn til å helst se på motsatt sted av der vi selv kommer. Hvis L. N. tok sjansen på illegal virksomhet i håp om ikke å bli tatt eller fordi han trodde han kunne gjøre det ustraffet, så har han iallfall lært nå å holde seg borte fra slik virksomhet neste gang hvis han ikke vil risikere noe.

Gun - J.

DØDSDOMMENE I PRAHA

I alle vesteuropeiske land har det gjenlydt av indignasjon og skjeldsord mot de politiske domstolene i Praha, som har dømt et dusin «landsvikere» til døden.

Det er ikke ende på de moralske jeremiader fra våre patriotiske aviser i Oslo og provinsen, og jeg kommer ofte til å tenke på dengang professor Skancke i årevis satt dødsdømt i Oslo, med den samme psykiske tortur over seg, som så mange har fått føle og oppleve i denne ulvetid. — Dengang var det ikke mange av disse avisene som jamret noe særlig. Eller tenk på domstolene i Nürnberg som avrettet hundrevis tyske generaler ved simpel hengning, fordi de hørte til en tapende armé. Hva sier ikke den gode nordmann, adv. I. B. Hjort, om disse dommer i boka: Justismord?

Eller den nesegruse og stupide dyrkelse av engelsk moral og mentalitet. Hvordan har England i århundrer behandlet sine kolonifolk? Var det noen som snakket om Herrefolk?

Eller alle de som kom hjem fra London og begynte domsraseriet over egne landsmenn etter å være stivet opp av en hatsk propaganda i nesten 5 år, så mange trodde de selv var helter?

Jo, da var de blitt nasjonale så det forslo.

Ville det ikke klæ Ola Nordmann med litt mer beskjenhet, istedenfor stadig dette mas om å være foregangsfolket, den overutviklede kulturnasjon, den første på kloden som kunne hjelpe de underutviklede med en reddende hånd! — Vi har da vel — Gud hjelpe oss, mer enn nok med å redde og hjelpe oss sjøl.

Tilskuere.

SPØRSMÅL TI HØYESTERETTSADVOKAT SVEN ARNTZEN

I Deres diskusjon med advokat Hjort om rettsoppgjørets uangripelighet forsvarer De virkelig fremdeles — anno 1952 — forfølgelsen av de passive medlemmer av N. S.

De gir det utseende av at det fremdeles er Deres faste overbevisning som jurist at de var straffskyldige, i allfall de som ikke meldte seg ut etter en bestemt dato i januar 1942 da straffbarheten i all hemmelighet trådte i kraft borte i London. Deres resonemang synes å være det primitive: de var jo i all sin optimisme dog nasister, d. e. tilhengere av tortur, konsentrasjonsleire og jødeforfølgelse, moralsk defekte individer som samfunnet må beskytte seg mot og straffe.

Jeg vil i den anledning til late meg noen spørsmål som De bør gi offentligheten svar på, enten i denne avis eller helst i de mer utbredte.

1. Forholder det seg ikke så at når en regjering forbyr et politisk parti er den vanlige form at den samtidig erklærer den oppløst?

2. Hvorfor benyttet ikke Londonregjeringen denne form og løste medlemmene fra deres medlemskap?

3. Er det Dem, riksadvokaten, som hadde som sær-oppgave å sette Dem nøye inn i alt vedrørende N.S., ubekjent at det ikke var noen lett sak å få meldt seg ut av N. S., at utmeldelser ble ignorert, hvis ikke det passive medlem viste en særlig aktivitet og energi i denne ene sak, å få meldt seg ut. Londonregjeringen burde befridd dem for dette ved å velge den normale form. Er det Dem enn videre ubekjent at medlemskontingenten gikk svært dårlig inn, m. a. o. at tusener og atter tusener ifølge Nasjonal Samling's egne love i virkeligheten hadde meldt seg ut på den passive måte som det faller passive medlemmer naturlig, nemlig ved å unnlate å betale kontingent i to måneder?

4. Finner De det juridisk forsvarlig at disse utallige medlemmer som nettopp på grunn av tyskerens konsentrasjonsleire og jødeforfølgelser i stillhet avvirket sitt passive medlemskap, blev straffet på pungen ofte med frihetsberøvelse når en forhastet arrestasjon og månedslang varetekt skulle rettferdiggjøres ved en dom, men i de fleste tilfelle på levebrødet i årene fremover, og alltid på æren?

Jeg imøteser med nysgjerrighet Deres svar og gleder meg til å nyde de skjønne arabesker i Deres juridiske betraktninger.

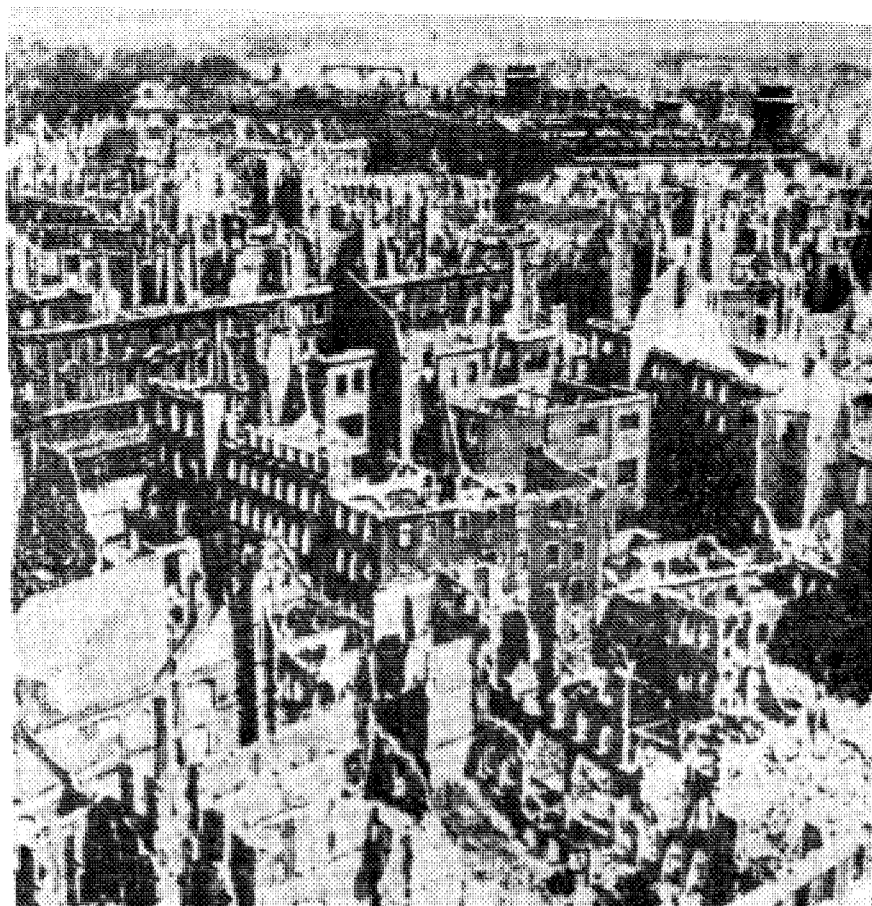
Et av Deres ofre.

AVISENS NAVNEBYTTE

Jeg er ikke enig i hva Numedøl skriver om navnebyttet. Jeg synes Folk og Land er en god, betegnende og omfattende tittel for vårt kamporgan.

Jeg liker stort sett også innholdet. Folk og Land er allerede blitt slik at en må holde det av omsyn til de utmerkede artikler om forhold ute i den store verden, artikler som en forgjeves vil lete etter i dagspressen for øvrig.

Trønder.

Verdenshistoriens største og grimmeste krigsforbrytelse

Da Dresden ble tilintetgjort og
og 350 000 mennesker omkom

Det skjedde i krigens siste time

Hele verden er påny blitt oppskaket ved prosessen mot krigsforbrytelsen i den elsassiske landsby Oradour, hvor 642 mennesker ble drept under en gjengjeldelsesaksjon foranstaltet av tyske tropper. Resultatet ble at noen ble dømt, mens de fleste for lengst har unndratt seg retens hånd. Men resultatet ble også, at Frankrike, for ikke å miste taket på elsasserne — måtte omgjøre sine tilbakevirkende lover og gi amnesti for de elsassere som var blitt tvunget til tysk krigstjeneste. Alt dette vil være kjent for

leserne av dagspressen, som benyttet anledningen til en ny hetz mot tyskerne som folk.

Tilfellet ville at denne prosess fant sted omkring 3-årsdagen for tilintetgjørelsen av den skjønne kunstby Dresden, hvor ca. 350 000 mennesker omkom den 13. februar 1945, altså i verdenskrigens siste time. Denne udåd er blitt tiet ihjel av verdenspressen, men den er ikke glemt. Hver 13. februar valfarter det til Dresdens ruiner hvor minnekranser blir lagt ned på de navnløses masse-graver.

Den øst-tyske presse har i år benyttet anledningen til å minne om at man her står overfor de siviliserte vestmaktens største krigsforbrytelse, og dette har ført til at man i Washington har funnet å måtte svare på denne anklage med følgende som er sendt gjennom det vest-tyske telegrambyrå DPA:

Jeg vil herved rette en takk til Forbundet for det arbeidet det utfører og for det nye bladet «Folk og Land» som jeg synes er utmerket og inneholder meget godt stoff.

Med vennlig hilsen
J. K. F.

DET TALES SA meget om uavhengige domstoler, men det glemmes at uten uavhengige forsvarere, som tør fremlegge sakene for domstolene slik at disse kan dømmes på grunnlag av et fullstendig materiale, er rettsikkerheten kun en illusjon.

(J. B. Hjort i «Justismord»)

«Det amerikanske utenriksdepartement har for første gang erklært at det allierte flyangrep på Dresden den 13. februar 1945 ble gjennomført på russisk anmodning. Raiden hadde til oppgave å forhindre at tyske forsterkninger kunne passere byen for å bli satt inn mot den russiske armé under marskalk Konjev 90 mil fra byen. Etter gjeldende praksis ble Sovjet-Unionens samtykke innhentet, når det var tale om mål i det østre Tyskland og det skjedde minst et døgn i forveien».

HAFR.:

Hvem dommer?

Dikteren Gerhardt Hauptmann opplevet selv Dresdens undergang. Han skrev selv kort tid etter: . . .

«Slitt istykker, brendt, kvalt — det var Dresdens skjebne 13. februar 1945 — få uker før krigens slutt. Dresden! Elbens Florenz! De skjønne kunstners by! Dresden, byen med utallige byggverk av verdensry, turistbyen fremfor noen, er ikke mere. Dresden er død, smeltet ekk i flammehavet, — knust til støv av de ubarmhjertige bomber.

Ingen bunkere fantes, hverken for byens egne eller for flyktningene. — Knappt en luftvernkanon grep inn. — Ikke et eneste fly forsøkte å ta kampen opp. Hjelpeløse, forlatt av Gud og mennesker, led befolkningen en grusom død.

Etter det første angrep brendte storbyen i 7 kilometers lengde og 4 kilometers bredde. Få slapp ut av dette ildhav på 28 kvadratkilometer. Det

annet angrep begynte to og en halv time senere. I 35 minutter rystet jorden under utallige bombers innslag. De gjorde ødeleggelsen fullkommen. Men disse bomber søkte også etter mål i parkområdene, hvor ti-tusener hadde søkt tilflukt. Og ti timer senere fulgte det tredje angrep. I fullt dagslys og i uforminsket styrke på de siste forsteder, som ennå ikke var i brann.

Der var mange lazaretter i Dresden. Friedrichsstadt, Johannesstadt, det tidligere Rudolf Hess sykehus, Josefstiftelsen, Karolasykehuset, Burgberg og hva de nu het alle sammen. Slottene ved Bautzenergaten og mange villaer var omdannet til sykehus. Dertil kom de tidligere kafeer i Grosse Garten. Kjempemessige røde kors på hvit bunn lyste fra takene.

Det var vel de mange lazaretter som hadde bragt den almindelige mann til å tro at Dresden ikke ville bli an-

grevet. Dresden skulle være erklært for de såredes by.

Bomber og fosforfanister spurte ikke om fabrikk, beboelseshus eller sykehus. De eksploderte hvor de falt. Ikke et eneste lazarett ble uskadt.

Da alarmerne satte inn forsøkte de å reise seg i sengene alle disse ulykkelige, mer eller mindre merket av krigen. Urolig famlet de blinde over sengeteppene. De benamputerte halte seg på armene mot fotenden av sengene.

Søstrene sprang nervøse omkring. Men før noen hadde riktig forstått den fare som truet — da suste alt de første brannbomber over brakkene. — Noen fosforfanister sprang på takene. Glødende fosfor vislet forbi vinduene. Det så ut som et plaskeregn av lysende vannmasser.

Bare parkområdene på venstre bredd og Grosse Garten sto igjen som mørke felter i ildhavet. På de åpne feltene hadde utallige tusener reddet seg hen. Og nettopp disse var målet for det annet angrep. De første bomber falt midt i den tettpakkede mengde. I ildskjæret fra eksplosjonene kunne man se dem: menn, kvinner, barn, oldinger, sårede. I dødsangst trykket de seg mot den nakne jorden. I Grosse Garten sto der svære gamle trær langs Dennéstrasse. Noen av dem knakk som fyrstiker under bombenes veldige kraft. De som sto igjen bar plutselig uhyggelige frukter. Ikke livets frukter, men dødens. Grotesk forvridd hang de i trekronene og over de knudrede gamle grener. — Pionerer forsøkte senere å sage ned disse trær med sin uhyggelig last. Det lyktes ikke. Både motor- og håndsager måtte gi opp. — så tett satt jernsplintene i kjempestammene.»

Såvidt Gerhardt Hauptmann. Skildringen står for hans regning. Men der er neppe grunn til å tvile på at den gir et temmelig korrekt bilde av det som skjedde. Berettiget eller ikke berettiget, — det skal ikke bli tatt opp her. Men vi etterlyser et sidestykke i kynisk brutalitet og menneskeforakt.

Det som skjedde er skjedd. Vi vekker ikke de døde, hverken i Dresden

eller i andre ulykkelige byer, ved igjen å trekke frem detaljer fra den gang.

Allikevel, — kanskje har nettopp historien om Dresden noe å fortelle en forvillet menneskehet.

I nyere tid er ingen krig ført mer butalt enn den siste. Den omfattende partisanekrig og luftkrigen mot områder langt utenfor den egentlige kampsonen må ta hovedskylden for dette.

Krig er i seg selv så umenneskelig at en gradering av brutaliteten ikke har stor interesse. En mannjevning mellom de stridende parter på dette felt vil neppe føre til noe. Det sannsynlige er vel at et folk som ser sin eksistens truet, ikke av rent moralske grunner vil avstå fra et krigsmiddel som kan redde det.

Men etter siste krig har vi sett den ene part gjøre seg til dommer i dette meget vanskelige spørsmål.

De som vant krigen tok straks drastiske forholdsregler for å vinne freden. De formastelige, som hadde brutalisert krigføringen ble til krigsforbrytere og ble dømt. Luften skulle renses og verdensutviklingen bringes inn i et humanitært spor.

Trass i energiske tiltak er freden forlenget tapt. Verden er mer forvirret, usikker, engstelig enn noensinne. Fremtiden ser svart ut for vår del av verden. Den største optimist kan i dag ikke håpe at neste krig blir mindre brutal enn den siste.

Et sted må feilen ligge.

Kanskje historien om Dresdens undergang kan sette en på sporet.

For hvem er det som sitter og dommer?

Jo, nettopp de, som ikke unnså seg for å bruke krigsmidler som dette. Nettopp de, som lot fosforet regne over Dresdens flyktninger og sårede da krigen alt var avgjort. Nettopp disse slår nidkjært og skinhellig ned på store og små forbrytere mot menneskeheten og har påtatt seg verdens moralske formynderskap.

Man kan ikke vente at resultatet skal bli godt.

Den som vil forbedre menneskeheten og frita den for frykt bør først feie for sin egen dør.

Så enkelt vil man på vestmakthold fri seg fra denne krigsforbrytelse. Man ville hjelpe den røde armé gjennom «krigstaktisk motivert bombing». Men hvorledes forholdt det seg i virkeligheten, spør det svenske blad «Fria Ord» som bringer et svar — hvorav vi gjengir et utdrag:

Det kan først som sist fastslås at Dresden hadde bare en jernbanelinje som alle tog utefra måtte passere og som sammen med jernbanestasjonen kunne være taktisk motivert bombemål. Det fantes ikke soldater i byen når unnstas en liten garnison og de mange tusener som var invalider og lå på lazarettene. — Dresden var hospitalbyen fremfor noen og innbyggerne var overbevist om at den derfor ville bli spart for ødeleggelser. «Fria Ord»s medarbeider besøkte byen tre måneder før bombing og la da

med undring merke til den sorgløshet som preget befolkningen. Det fantes ingen bunkers, ingen tilfluktsrom, og man trodde at byen skulle bli stedet for fredsforhandlingene ved krigens slutt og at den derfor var blitt spart.

Det var over denne by at helvedet ble sluppet løs natten til den 14. februar 1945. Man vet nå hvorledes denne Eisenhowers «taktiske» krigsførsel tok seg ut — den er skildret i en bok «Der Tot von Dresden» som er skrevet av en av de overlevende, forfatteren Axel Rodenberger, — men den er selvsagt lite kjent utenfor Tyskland. Om denslags skal de helst ties i dag.

Rodenberger forteller at Dresden på den tid var overfylt av flyktninger. De kunne regnes til et par hundre tusen, og byens innbyggerantall var da tilsammen 1 130 000. — I ukevis hadde tyskere østfra med sine hestevogner og

kjerrer søkt til byen for å redde seg unna russerne. Og det var mot disse ubeskyttede, vettskremte og intetanende, at Eisenhower satte inn operasjonen «Clarion» hvorom han skriver i sin bok «Invasjon», at den med sine 9 000 bombefly skulle bli den største luftaksjon i krigen. I endeløse rekker startet disse fly fra England, Frankrike, Holland, Belgia og Italia og satte kursen mot Dresden. Sirenene begynte å lyde i samme øyeblikk som bombeflyene dukket frem fra skyene ved 22-tiden, og i 40 minutter haglet bombene over byen, som i en lengde av 7 km og en bredde av 4 km snart ble et eneste ildhav, hvorfra få kunne redde seg. På de store plasser og i parkene hadde flyktningene østfra slått seg ned, og to og en halv time etter det første angrep kom en ny flybølge som i løpet av 35 minutter etter ordre bombet de åpne

plassene og parkene. Etter dem kom fly med kulesprøyter og hamret løs på de vanvittig flyktende. Alt gikk opp i luer, bebyggelse og hospitalene tross at disse var tydelig merket med Røde Kors-flagg. Og så kom ti timer senere i fullt dagslys det tredje angrep som gjorde slutt på resten av byen.

Det var Dresden som ble tilintetgjort — en av den europeiske kulturs skjønneste smykker, og ved dette «gigantiske luftangrep» som Eisenhower skriver i sin bok, omkom ca. 350 000 mennesker — spedbarn med sine mødre — skolebarn, ungdom, oldinger, menn og kvinner av byens befolkning og titusener av flyktninger som hadde reddet seg fra de russiske soldater.

Et meget alvorlig problem ble det å bringe unna alle disse ofre for å unngå pest. Dag etter dag, uke etter uke arbeidet man med å samle ofrene.

I den første tiden ble de lagt i massegraver, men det hjalp ikke og man måtte tilslutt lage forferdende store bål og brenne likene. På Heidefriedhof utenfor byen finner man i dag massegrav ved siden av massegrav og enkle trekors som forteller: «Asken av 10 000 mennesker dekket av denne gravhøy».

Dette er sannheten i korte trekk om den udåd som ble planlagt og fullbyrdet av vestmaktene i krigens siste time — da Tyskland allerede lå slått til jorden og nærmest forsvarsløst. Det skjedde på russernes anmodning, — sier Washington i dag. Eisenhower er blitt USA's president — Churchill er det synkende Englands premierminister, og Bomber-Harris, som var terrorflyvningens første organisator, ble for noen dager siden adlet av den engelske dronning. . .

Organisasjonen og individet

Bonde Einar Hovdehaugen hadde i Nationen for 19. januar i år en særdeles velskrevet artikkel hvor han behandler problemet — staten og individet. Hr. H. skriver bl. a.: «— Men med den utvikling samfunnet har gått igjennom etter krigen, der staten snart griper inn i alle små og store ting i livet, dirigerer, regulerer og kontrollerer, blir spørsmålet om å verja individet for overgrep fra statens side, eit brennande aktuelt spørsmål. Det er eit spørsmål om det fundamentale grunnlag for alt sant, demokrati: Retten til den enkelte menneskje. — — — Så lenge individet skjønner at dei tiltak samfunnet gjør, gagnar samfunnet som heilskap, vil det som regel avfinne seg med situasjonen, sjøl om det personleg måtte bli skadelidande. Og de har då inkje noko grunnlag for å reise nokon opposisjon. Men dersom tiltaka kjennast som ei tvangstrøye og fortøner seg meningsløse og urettvise for en stor del av borgarane, då er vi inne på ein farleg veg. Og det er det som er i ferd med å skjje i dag».

Det hr. H. har påpekt om forholdet mellom staten og individet gjør seg like sterkt gjeldende mellom de forskjellige organisasjoner og individet. En skulle tro at bøndernes organisasjoner skulle være de siste til å innføre bestemmelser som for mange medlemmer fortøner seg som meningsløse og urettvise. Dessverre har vi eksempel på det motsatte. Jeg vil nevne et. Fellesmeieriets styre søkte på årsmøte i fjor å få vedtatt en spesiell tvungen forsikring av alle tilsluttede leverandørers kuer i et bestemt forsikringselskap. Formålsparagrafen måtte endres for at et slikt vedtak skulle være lovlig. Mange leverandører var uenige i forslaget, da de syntes, dette var et drastisk inngrep i den enkeltes selvbestemmelsesrett. Det er jo mange leverandører som alle år har vært selvassurandører og finner seg best tjent med dette. Andre vil ha frihet til å assurere sine dyr i det selskap de selv ønsker. Atter andre kan ha spesielle interesser i et bestemt selskap og vil assurere sine dyr der.

En skulle tro at styret etter den motbør forslaget fikk, hadde trukket dette tilbake og stillet medlemene fritt, men nei takk! Forslaget skulle trumfse igjennom om mulig. Ved voteringen ble forslaget om endring av formålsparagrafen vedtatt, mens forslaget om tvungen forsikring såvidt ble nedstemt — for denne gang.

At så fremragende bønder som de der sitter i Fellesmeieriets styre ville forsøke å innføre en slik tvangsbestem-

melse er ufattelig og viser hvorledes trangen til å være formynder for andre, som en forbandelse, følger mange av dem som kommer opp i ledende stillinger. Hvorfor ikke la alle som ønsker en slik spesiell form for forsikring som tilbudet gikk ut på, gå sammen og forsikre sine dyr, og la dem som ikke vil, stå utenom?

Det er et annet forhold i denne forbindelse som bør nevnes, nemlig at flere av bøndernes organisasjoner har hang til å ville utvide sitt opprindelige virkeområde. Jeg er forvisset om at styrene i de fleste organisasjoner også i Fellesmeieriet har mere enn nok å passe på med det de allerede styrer med, ja mange av oss mener at oppgavene er i største laget mangelen gang. I alle tilfeller bør de ikke søke seg virkefelter som av det enkelte medlem føles som en tvangstrøye og fortøner seg meningsløse og urettvise.

Hans Rognerud.

75 år

Bonde Hans S. Mytting Ringeby, Gudbrandsdal, fylte 75 år 17. februar.

Han overtok gården etter faren, og har i sin brukstid, vesentlig ved personlig arbeid, dyrket over 50 mål ny jord, og nybygget flere av gårdens hus, til han 1941 overdrog gården til en av sønnene og tok fødråd.

Hans S. Mytting kom tidlig med i bygdens offentlige liv. Den nasjonale selvstendighetstanke var levende i folket ved århundreskifte. Han ble med som stifter av det første frilynte ungdomslag i bygden, og var virksom medlem av «Tromsnes Diskusjonsforening», hvor i slutten av 1890 årene, ble kastet frem tanken om et Gudbrandsdal Ungdomslag.

Han er en av stifterne, og ble valgt som første formann i Fåvang Skog- og landbrukslag, og var i en årrekke styremedlem og formann i Fåvang Ysteri. Han fikk i gang og var formann i treskelag og sag-lag, var styremedlem og en tid formann i Fåvang Samvirkelag, og i en årrekke formann i Brekkom jaktforening.

Hans S. Mytting kom tidlig med i Ringeby herredsstyre, og var i mange perioder med i formannskapet. Han har vært pålagt omtrent alle de kommunale hverv som kan pålegges en enkelt mann. Bl. a. 27 år i Ringeby skolestyre derav 10 år som formann, og en lang årrekke i jordstyre, derav flere perioder som formann. Han var også i flere perioder medlem av ankenævnden for jordstyret i

Frontkjempere kaller de oss, og det bør vi vel egentlig være fornøyd med. Det er jo langt fra alle i dette land som virkelig har kjempet ved en front.

Bortsett fra navnet har vi hatt lite igjen for slit og savn og tapte år.

For en utenforstående må vår skjebne se hard ut:

Først årene ved fronten. — Krigen, som det jevnt gikk dårligere med, de barske vintrene inne på steppen, alle kameratene som falt fra etterhvert. Så sammenbruddet, vegen til norske fengsler, rettskomedien og flere års ørkesløst fangenskap for de fleste. For svært mange de beste ungdomsår.

Jeg har ikke møtt mange som beklager seg allikevel. Som ønsker noe ugjort, som sier — jeg var en tosk, jeg skulle selvsagt ha gjort slik og slik. Oppriktig talt kan jeg ikke huske å ha hørt noe snakke slik.

En kan spørre hva det kommer av. Og grunnen ligger vel nokså nær: vi har opplevet noe, gjennomlevet noe så overveldende at vi ikke kunne tenke oss å være det foruten. Fattige er vi blitt de fleste av oss, men det ordner seg nok på et vis. Det er for intet å regne mot den hjelpeløse fattigdom vi ville føle hvis vi heller ikke hadde dette: minnene om den gigantiske kampen mellom øst og vest, bevisstheten om at vi var med der enhver god europeer burde ha vært. Offerviljen og kameratskapet der ute — kanskje ikke minst kameratskapet fra de onde år som fulgte.

Vi mister dessverre litt etter litt kontakten.

Alle er opptatt av kampen for det daglige brød, — med å hevde seg i en kamp for tilværelsen, som naturlig nok krever det meste av det vi har å gi. Vi er spredt utover

Gudbrandsdal. Fra 1 januar 1943 ble han oppnevnt som bestyrer ved Norges Banks avdeling i Lillehammer.

Han hadde ikke stått tilsluttet noe politisk parti i de siste 25 år, da han ga sin tilslutning til NS for å kunne beholde et norsk styre i okkupasjonsårene, og som den eneste vei til selvstendighet for Norge i tilfelle tysk seier.

Det falt i den nyoppnevnte politimester Fredriksens lodd å fraskrive Hans S. Mytting den borgerlige rettighet, stemmeretten, som den samme Hans S. Mytting i sin ungdom så sterkt gikk inn for skulle være alminnelig borgerlig rettighet —, og å diktere ham en passende bot.

Hans S. Mytting er en vennsæl fredens mann, som i det stille har satt spor etter seg i den krets han lever og har hatt sitt virke.

vårt vidstrakte land, det er kanskje bare i de største byer at to eller flere møtes daglig.

Kanskje ville det tross alt ikke være så dumt å prøve å holde litt kontakt med hverandre. Vi har ennå felles problemer, uløste problemer som vel engang må løses.

Retten har satt et stempel på oss som vi aldri vil godta.

Man kan påstå at vi har gjort oss skyldig i politisk feilvurdering. Det får så være — alle kan jo ikke være like kloke. Vi kan vel heller ikke nekte at vi har satt oss opp mot emigrantregjeringen. — Det er ikke enhver gitt å forstå at den var landets lovlige styre. Og går vi over i historien som opprørere mot det lumre styre, som bragte landet i ulykke, så tar vi ikke det så tungt.

MEN VI HAR HVERKEN SVEKET ELLER FORRADT VÅRT LAND. NORGES VEL BETYDE LIKE MEGET FOR OSS, SOM FOR ALLE DE ANDRE, — DE SOM FREIDIG MONOPOLISERER — ALT FEDRELANDSSINN.

Hvis vi ikke skal gå over i historien som forredere, må vi selv søke å gi samme historie noen små impulser. Det er ingen andre som gjør det.

Vi må komme dithen at vi ved enhver anledning åpent kan stå ved vår fortid. Som forholdene er i arbeidslivet i dag er dette ikke alltid mulig, dessverre. Man skal jo leve.

Teoretisk er vi gjenopptatt i samfundet. Men der er på forhånd drevet en propaganda mot oss, som automatisk bremser denne opptagelsen. — Du kjenner det, ikke sant? — «Frontkjemper? Ja, en må jo respektere det forsåvidt, og for min del gjør det ingenting — men — vi vil nødlig ha no' bråk».

Vi er straffet nok og en tilleggsstraff som denne har ikke engang retten pålagt oss. Et annet spørsmål gjelder vår militærtjeneste.

Flere tusen av oss er ennå i vernepliktig alder og har ingen vernepliktsbok. Vi har heller intet brev på at vi er fritatt. Med et pennestrøk kan myndighetene oppheve vårt rettighetstap og beordre oss inn.

Dette er et uverdigg forhold, som gjør det umulig å planlegge fremtiden noenlunde sikkert. Vi vet at noen av de

nyngste med kort dom alt er i battledressen. Ingen vet når det slår ned på oss andre — kun at det ganske sikkert blir når vi minst ønsker det.

Vi hjelper ikke på dette heller ved å dukke oss og håpe at vi blir glemt.

Vi kommer ikke forbi at vi ennå er en gruppe som står «utenfor», en gruppe med felles fortid og noen bestemte, felles vansker å trekkes med. Med visse mellomrom står de fleste av oss overfor de samme problemer.

Intet er mer naturlig enn at man innen en slik gruppe holder en viss kontakt.

Alle «de andre» gjør det. — Det minste lille felles tilknytningspunkt — og vi har straks en hel organisasjon. Vi er krigsveteraner fra samme front, — foruten at vår skjebne etterpå har hatt svært mange felles trekk.

Der er ingen grunn for at vi skal stikke oss bort i hver vår krok. Og det er langt fra noe påfallende i at krigskamerater holder forbindelse med hverandre, — selv om de hører til den siden som tapte.

Det er ikke VI som har ønsket å være en gruppe som står utenfor. Vi har tidd stille, funnet oss i vår skjebne og tålmodig arbeidet på den gjenopptagelse i samfundet som er stillet oss i utsikt.

Men vi kan ikke godta en gjenopptagelse som ikke gir samme rettigheter til oss som til andre. «De andre» må engang godta vår fortid.

Vi har vel også moralsk liten grunn til å skjule noe. — Ingen av oss har erkjent seg skyldig i det vi ble anklaget for: bevisst å ha forrådt fedrelandet. Dessuten viser jo alle de merkelige kunster retten måtte ty til, og vel også utviklingen i verden siden dengang, at kanskje ikke VI var de største toskene allikevel.

Nu har vi fått en fin sjanse til å komme i kontakt med hverandre gjennom avisen. — Posten bringer den lett og billig til hver krok av Norges land. Det koster litt over en krone måneden å holde den, og det skulle vel de aller fleste av oss ha råd til. Selv om vi bor langt fra hverandre kan vi alltid møtes her — i vår egen spalte!

VEL MØTT!

Frode Halle.

Den nye norske rettsstat

Det er to naboer i en bygd, to gårdbrukere. Den ene var N. S. under krigen og var også ordfører i samme årene. Tidligere gjennom lang tid med i bygdens styre og stell og nød stor tillit. I krigsårene levde han et skikkelig og ordentlig liv, drev ikke svarthandel hverken med norske eller tyske. Men var alltid hjelpsom mot sine landsmenn, hva enten det gjaldt matvarer eller andre ting. Aldri overpris for noe. Hans prinsipp: Alltid Norge først.

Den andre gårdbrukeren, hans nabo, var ikke N. S. Men til gjengjeld var han meget annet. De utskrevne

matvarer klarte han sjelden å skaffe. For dette fikk han jo de faste priser. Alt for små priser etter denne patriots mening. I lag og sammenkomster holdt han store patriotiske taler, vi skulle være norske. I mellom sine patriotiske ytgydelser drev han sin ulovlige og usmakelige trafikk med levering av matvarer av forskjellig slags til tyskerne og også til norske «i byen». Tyskerne vet vi jo betalte godt når de kunne finne folk som ville skaffe dem slike varer utenom tildelingene. Det var svært lett å bli en formuende mann i de dager. Men denne mannen var hel-

ler ikke «gavmild» mot de norske. For melvarer er det helt sikkert at han fikk eller forlangte og fikk opptil minst de 25-dobbelte av vanlig pris. Patriotismen var vel stundom glemte.

Så kom vel oppgjørets dag. Ja, det gjorde den, men ikke akkurat slik en skulle tro. Utakk er verdens lønn.

Han som levde et skikkelig liv og var en hedersmann i alle måter ble kastet i fengsel, hvor han svalt og hadde det ondt, legemlig og sjelelig. Senere ble han fratatt ca. 80—90 % av alt han åtte (han satt med utbetalt gård), fratatt stemmerett, vanæret og forhånet. Dette ble ikke gjort av bygdens folk, nei, det var Nygaardsvolds og Trygve Lies m. fl. verk.

Og han som i krigens vanskelige år så helt svikket sin selvfølge oppgave — å hjelpe folket, denne mann slapp helt uskadt. Til og med slapp han den engangsskatt som han så høylig hadde fortjent. Det heter dog, at han fikk en liten mulkt, helt sikkert ubetydelig i forhold til bedriftene. Da det hele var forbi var denne karen igjen den store mann, blev ordfører og bygdens ledende person.

Slike tilfeller har vi sikkert tusener av i dagens retts-Nor-

ge. Jeg kan nevne mange, bare fra min egen bygd.

Men det hele går jo stikk mot all fornuft og all rett-skaffenhet.

Jeg spør: Hvor lenge skal vi behøve å kjempe mot fornuften? med en fri omskrivning etter Wergeland.

Ritola.

«BITRE ORD FRA LIVETS SKYGGESIDE»

I det danske blad «Information», som var motstandsbevegelsens organ, skriver fullmektig ved sosialkontoret i Esbjerg, Svend Hansen, en artikkel om en 16-17-årig sønderjyde — som fikk fingrene i 5. mai-vernemen og nå er slått til vrak:

«Nå da besettelsestiden er kommet litt på avstand, det såkalte «rettsoppgjør» noenlunde overstått, de verste krigsforbryterne benådet og de skikkeligste

forlenget skutt, de helt store vernemakere (dvs. krigsrentreprenører) velsignet med milliontilbakebetalinger og de helt små satt fra hus og hjem, vil de forhåpentlig ikke såre altfor mange å bli konfrottert et øyeblikk med noen i en viss forstand sympatiske betraktninger over en enkelt av de mange skjebner som kom ut av det store Ragnarok».

FOLK og LAND

Husk å fornye abonnementet kr. 4,00 pr. kvartal, kr. 8,00

pr. halvår, kr. 16,00 pr. år.

Benytt postgiro nr. 164 50.

FORBUNDET FOR SOSIAL OPPREISNING Namdal krets

avholder møte på «Kvitheim» i Grong søndag den 29. ds. kl. 16 (4). Møt opp mannjevnt. — Orientering om dagens situasjon av kretslederen.

Wilhelm Hals.

Mordet på Knut Knutson Fiane

Den 22. september 1944 — dagen etter mordet på trafikksjef Fiane — ble montørene ved Oslo Telefonanlegg, Nils Evald Bekkevad og Kristian Laurendz borte fra sitt arbeid, de rømte angivelig til Sverige. De vendte tilbake på frigjøringsdagen. Iallfall var herr B. sterkt unifomert. — Han hadde formentlig øvet seg i krigskunsten (i Sverige?) med sikte på uniformert innsats etter den tyske kapitulasjon. . . . . Siden ble herrenes karriere betydelig. — Laurendz er forfremmet til telefonkontrollør og har hoppet olympisk over stillingene: Teleformann, tekniker 2 og 1 og teknikerformann. Bekkevad er kommet opp i gudenes krets, idet han er valgt inn som sekretær i Norsk Telegraf- og Telefonforbund. Her er herrene Tormod Halvorsen og Harald Fondevik henholdsvis formann og nestformann. Disse redigerer også organisasjonens blad og har vist Fianesaken interesse på forskjellig vis, som man vil se. . . . .

UBESVART BREV TIL «KARL» = LEIV HELGENSEN I TELEGRAFSTYRET «Rek. Oslo, den 11. oktober 1952. Herr sekretær i Tele-

grafstyret Leiv Helgesen, — Sollisvingen 4, Lysaker. . . . .

Det foreligger nu opplysninger om Dem som tyder på at Deres person er av interesse i forbindelse med den pågående oppklaring av det overlagte drap på min mann. For ikke å gjøre Dem urett, ved en eventuell offentlig aksjon i saken, gir jeg Dem herved anledning til omgående å fralægge Dem enhver befatning med drapet på min mann, trafikksjef Knut Fiane, det være sig direkte eller indirekte, eller overhode Deres mulige kjennskap til drapet».

«En hel del av Deres kolleger har ikke vegret sig for å avgi erklæringer. Hvis De ikke svarer antar jeg at tydingen blir klar. Alvilde Knutsin Fiane, Maries gt. 12 c, — Oslo».

Brevet er ikke besvart. —

ERKLÆRINGER FRA SORENSKRIVER SVENDSEN, OBERSTL. V. EVANG

Hjemmestyrkenes Råd. «Forsvarsstaben 2. jnr. 6263/52. Oslo 16. oktober 1952.

Fru. . . . . Jeg har mottatt Deres brev av 12. ds. og beklager meget å måtte meddele Dem at jeg ikke kjenner noe

til den sak De nevner. Den er meg fullstendig ukjent, og jeg kan dessverre ikke gi Dem anvisning på noen som måtte kjenne til den. V. Evang».

«Sorenskriveren i Vinger og Odal. Langeland pr. Kongsvinger den 21. oktober 1952. Fru. . . . . Jeg har mottatt Deres brev av 12. ds. — I anledning Deres spørsmål kan jeg meddele Dem at jeg ingen viten har om de nærmere omstendigheter ved Deres mann' død. — Hverken som leder av Rettskontoret i Stockholm eller i noen annen stilling har jeg hatt befatning med de drap av mistenkte personer som fandt sted her i landet. Jeg kjenner ingen nærmere detaljer hverken med hensyn til grunnen eller fra hvilke kretser disse tiltak ble satt i verk. — Jeg beklager meget at jeg ikke kan være Dem til noen hjelp i saken.

Ærbødigst

OLAV SVENDSEN

«Hjemmestyrkenes Råd. Nordahl Brunsgt. 13, Oslo. 19. 11. 52. Fru. Vi har mottatt Deres brev av 25. f. m. — I besvarelse herav kan meddeles at de likvidasjoner som ble foretatt under krigen var militære beskyttelsestiltak, og er derfor militære saker. Hjemmestyrkenes Råd er kjent med at Forsvarsdepartementet har avgitt uttalelser til På-alemyndigheten i flere slike

Quisling

«Rusland og Vi» samt «Quisling har sagt» i god stand, heftet eller innb. kjøpes til gammel pris pr. kommisjon, send tilbud.

HEURECA T/W
Maridalsveien 205, Oslo
Telefon 38 06 08

Flott solleilighet i nybygg, ved riksveg, 3 v. + kj. vannkl. adg. bad. I samme bygg, till. moderne verksted, 60—70 m². Meget rimelig leieavg. Bill. mrk.: Leveveg. Hurtig avg. nødv.

TANNLEGE MAAMOEN
Hansteensgt. 2. Tlf. 44 36 99.

- VEKKERUR -

Kr. 19,—, 21,75, 23,75, 25,75, 28,50. Beste kvalitet. Jung-hans rød, grønn, blå og gul. Sendes mot oppkrav.

Urm. R. GJESSING
Drammen.

GAVELSTAD GAARD OG PENSJONAT LAAGENDA-LEN har dobbeltværelser ledig i påsken. Pensjonspris kr. 16 + 10%.

Telefon Svarstad 58.

Forbundet

ønsker til spesielt formål i felles interesse å få kjøpt — eventuelt lånt ut for en tid — Norsk Rettstidende fra 1945 og følgende år. Da Rettstidendes redaksjon ikke er i stand til å skaffe tilveie eldre årganger, ber vi dem som er i stand til det, om å hjelpe oss. Det vil bety hjelp til selvhjelp. Oppgi pris og De vi få omgående betaling. Godhetsfullt send melding til

FORBUNDET

Kierschowsgt. 5, Oslo — Telef. 37 76 96

saker, derunder i saken angående overrettssakfører Knut Knutson Fiane. — Hjemmestyrkenes Råd som ble opprettet etter krigen, har ikke hatt noe med disse saker å gjøre, og kan bare henvisse til Forsvarsdepartementets uttalelse.

Ærbødigst
for

Hjemmestyrkenes Råd
B. Thorstensen».

FORELØBIG TAUSHET I FD

Denne henvisning til FD fulgte jeg opp i skr. av 21. nov. 52. Da spesielt om å få vite den militære grunn til at min mann skulle skytes i sivilt bakhold. På dette høflige brev fikk jeg ikke noe svar. På forespørsel svarte man at brevet ikke kunne finnes . . . Den 16. februar 53 gjentok jeg så brevet i rek. form til F. D., men i dag 11. mars ennå uten svar. Av Hjemmestyrkenes svar fremgikk at man ikke vet forskjell på militær krig, og sivilt snikmord i et kapitulert og totalt okkupert område. Det er uhyggelig at vi kanskje skal gå inn i en ny krig med en så fryktelig begrepsforvirring . . . Av mitt brev til F. D. siteres:

Da H. R. henviser til autoritativt utalelse fra FD i denne triste sak, tør jeg høfligst snarest be meg tilstillet denne. Mon det ikke siktes til erklæringer som tidl. sekr. i HS's sentral. Jens Christian Hauge, — har sendt ut på

FD's ark, mens han ennå var betrodd å være forsvarsminister?»

HVORDAN GENERAL-DIREKTØR H. E. STOKKE KOM INN I BILDET.

Leif Larsen, nåv. trafikksjef i Telegrafstyret leverte i sin tid følgende anmeldelse til landssvikpolitiet: Kontorsjef Stokke ble arrestert natten mellom 28/29. mars 1944. Han satt i 4 mndr., mens jeg satt 1 år, formelt fordi Statspolitiet hadde funnet en illegal avis hjemme hos meg. Vi antok begge at det var Knut Knutson Fiane som sto bak vår arrestasjon.» (Uth. her).

Denne ubegrunnede uriktige antagelse var nok skjebnesvanger for Fiane, som må ha vært helt uskyldig. Han skriver i sin dagbok:

«Onsdag 29. 3. 1944: Sm. (Sverre Mjøseth, Telegrafstyret) fortel at Jd. (Stokke) arr. av d.n. pol. idag tidleg. Uskyneleg. (uforståelig) For Jd. (Stokke) har vore LOJAL OG TENESTVILJUG HEILE TIDA. (Uth. her). Eg og Sm. (Mjøseth) skreiv straks til Statspolitiet, m.sp. om å få Stokke ut att.» . . .

Fiane hjalp alltid sine kolleger når han kunne, og trodde godt om dem alle sammen til det siste! Han sa gjentatte ganger til min søster og meg under okkupasjonen, at når denne var over ville han fra tre trafikksjefstillingen, som Leif Larsen atter skulle overta. Larsen hadde ventelønn..

Justismord . . .

(Forts. fra side 1)

ning advokat Hjort gir ordet. Det eneste man kunne si i denne sak var, at dommerne ikke hadde formådd å forholde seg objektive til de anklagede, — ennå mindre da vitner og heller ikke de rettsmedisinske sakkyndige. Men sakens avgjørelse skyldtes vel mere menneskelig utilstrekkelighet og subjektivitet, enn domstol.

Den tredje norske sak forfatteren gjennomgår er en av okkupasjonstidens mest tragiske og opprørende, — etter energiske tyske fordringer og trussel om voldsommere represalier, ble politifullmektig Gunnar Eilifsen dømt etter en ekstraordinær lov med retroaktiv virkning og i en ekstraordinær domstol, delvis mot dommernes og aktors underhånds protest, til døden for en ubetydelig tjenesteforseelse. Vidkun Quisling nektet å benåde ham og i strid med dommernes og aktors forutsetning ble han skutt.

Også denne dom fikk uhyggelige konsekvenser. De to nordmenn som — etter tysk krav — drev saken igjennom var politimester Jonas Lie, som fant sin død i maidagene 1945 og justisminister Riisnæs, som etter et totalt psykisk sammenbrudd lever på kriminalasyl. Vidkun Quisling ble for sin holdning i denne sak dømt for drap. En dommer i saken, politisjef Martinsen, ble drept i 1944. For den ene av sakens øvrige dommere var følgen et årelangt psykisk sammenbrudd og for dommere, som for aktor betød den på et senere tidspunkt meget hårde dommer. Og dog var både dommere og aktor tvunget til å utføre sitt arbeid under trussel om ellers å bli stilt for ekstraordinær domstol og bli dømt etter samme ekstraordinære lov.

Endelig gjennomgår forfatteren utførlig Riksdagsbrannprosessen — et justismord for såvidt angår dommen over og henrettelsen av Marinius van der Lubbe. Under ingen omstendigheter hadde dette menneskevrak vært et ansvarlig handlende menneske i saken, derimot sannsynligvis et sinnsforvirret redskap for andre. Forfatteren refererer hva der er kjendt i saken og mener at ansvaret ikke — som man ofte tidligere påsto — lå hos Göring, men derimot at den skjulte ansvarlige var Gøbbels, som anvendte en gruppe

SA-menn under ledelse av SA-brigadeføreren Karl Ernst. Like nær ligger kanskje den tanke, at Karl Ernst selv var den faktisk ansvarlige. Som politisjef i Berlin var han en av de første som ble skutt under razziaen natten til 30. juni 1934 — og man kan også tenke seg at en egenmektig opptreden fra hans side, som førte til påsettingen av riksdagsbrannen 1933, dermed ble innhentet av straffen.

Avsluttende gjennomgår forfatteren den kritiske litteratur som foreligger om krigsforbrytersaken (Nürnberg-justisen). Det allerede klassiske skrift i denne litteratur er det tidligere kabinetsmedlem, medlem av regjeringen Chamberlain og Churchill, lord Maurice Hankeys bok «Politics, Trials and Errors» — i dag en berømt bok, som ennå intet nordisk forlag har funnet plass for. Til denne slutter seg de skrifter som juristen Viscount Maugham har utgitt — forfatteren har gjennom en årrekke innehatt sitt lands høyeste dommerstilling. Og boken om von Manstein-saken, som general von Mansteins forsvarer, labourparty-medlem av parlamentet R. T. Paget har utgitt. Nevnes må også militærforfatteren Liddel Harts skrifter.

Utvisomt betrakter man i dag i England med en viss stolthet disse forfattere hvis skarpe juridiske kritikk av Nürnberg-justisen vil få historisk betydning og utvisomt kan medvirke til å hindre fremtidige rettsoppgjør i samme kompromitterende form. Her gir britisk kritikk uttrykk for en erkjennelse, som man overhodet ikke kan forvente fra russisk side og som man inntil nå har savnet fra fransk og amerikansk side. De direkte impliserte har selvsagt uhyre vanskelig for å innse sine katastrofale feil. Og det store flertall, også jurister, har slått seg tilro med «kjennsgjeringene». Men bestemmende for fremtiden er ikke disse likegyldighetens representanten. Bestemmende for fremtiden er den lille gruppe bevisste menn som bryter ned all respekt for de tragiske rettskomedier som har funnet sted i Nürnberg-justisens ånd. Til denne gruppen slutter seg advokat J. B. Hjort.

Dermed er vi fremme ved det kapittel som av årsaker man kan tenke seg — ikke avslutter hans bok. Nemlig kapitlet om det kollektive ju-

Dr. T. K. Derrys bok

Fiksjonen som svandt!

(Forts.)

Så kom den finsk-russisk fred og planen falt. M. Daladier avløstes i Frankrike av M. Reynaud som var aggressiv og krevet aksjon. Det ble da besluttet å stoppe malmtransporten ved hjelp av den gamle plan om minelegging i norsk farvann. Men planen krevet «noen rettfærdiggjørelse i verdens øyne for det brudd på nøytrale rettigheter som den utvisomt ville innebære». «Altmark»-affæren var falmet og en mere formiktig fremgangsmåte måtte knettes. Norge og Sverige skulle advares om at deres oppførsel som nøytrale i praksis virket til Tysklands fordel, hvilket var så meget mer utålelig som Tyskland var fiende av de små lands frihet og rettigheter, for hvilke de allierte kjempet (were the champions). Som følge derav forbeholdt de allierte seg rett til passende handling (appropriate action).

Advarselen skulle følges av minelegging i norsk farvann, om hvilken intet forutgående varsel skulle gis den norske regjering. Dette ville, etter formodningen, i tur og orden bli fulgt av tysk motstøt mot norsk territorium, som atter ville fremkalle norsk innvilgelse av alliert okkupasjon av Narvik og de tre sydligere havner.

I detail omfattet «Operation Wilfred» og den militære «Plan R 4» minelegging i Vestfjorden og ved Stadt, eventuelt også ved Molde. Annet trin var utsendelse av deler av Home Fleet til beskyttelse av mineleggingen. Tredje del av planen omfattet en militær ekspedisjon som skulle ta øyeblikkelig fordel av «et noe svevende tidspunkt da tyskerne setter foten på norsk grunn, eller det er klart innlysende (clear evidence) at de akter å gjøre det». Narvik var det primære, få timer etter mineleggingen skulle en infanteribataljon sendes dit med transportskip, eskortert av to kryssere, ialt skulle sendes dit en infanteribrigade og antiluftskyts, til de andre havner skulle samtidig sendes fem bataljoner

stismord, som så mange vesteuropeske land, også hans eget, har opplevet etter krig.

H. B.

og teknisk korps. Narvik skule bli den regulære base, den franske kontingent skulle være 18 000 mann, dertil var forutsett endel fly.

Hele aksjonen ble betraktet som landing i en vennligsinnet havn eller «i verste fall stående overfor sporadisk, midlertidig motstand fra misledede nordmenn . . .», jfr. s. 9—16.

Derry skriver at den tyske plan mot Norge, Weserübung, ble forsinket på grunn av is i Østersjøen og Storebelt og derfor først ble iverksatt 9. april. «Dette ville ha gitt de allierte en liten margin av tid etter deres minelegging, i hvilken tid Norges vestkyst kunne ha blitt okkupert med norsk overenskomst i henhold til planen (Norwegian agreement according to plan), hvis — og der er et stort hvis — den øyeblikkelige tyske reaksjon hadde vært tilstrekkelig til å berettige, men utilstrekkelig til å hindre vår intervensjon».

Derry forteller om uoverensstemmelse vedrørende samtidig minelegging i Rhinmundingene, som britene ville gjennomføre, men som franskmennene fryktet på grunn av eventuelle tyske represalier. Denne uoverensstemmelse forsinket iverksettelsen av den allierte aksjon mot Norge. Britene trodde at mineleggingen ved Rhinen som følge av «planens novitet og dristighet ville avlede amerikansk oppmerksomhet fra den mulige illegalitet ved vår påtenkte aksjon utenfor den norske kyst». Jfr. s. 23—24, (Uth. her).

Det er en mangel ved Derrys forøvrigt åpenhjertethet at han ikke nevner de britiske og franske stabsoffiserer som i februar-mars 1940 med norske samtykke inpsiserte de påtenkte landingssteder. Men hvis man skal ta hans oppgaver bokstavelig så bygget den allierte april-plan på norsk overenskomst (avtale-agreement). Et tysk motstøt som i tur og orden «ville fremkalle norsk innvilgelse av alliert okkupasjon» var ikke foretatt. Derry skriver uttrykkelig at dersom uoverensstemmelsen vedrørende Rhin-mineleggingen ikke hadde forsinket den allierte ekspedisjon, ville de ha fått «en liten margin av tid etter deres minelegging, i hvilken tid Norges vestkyst kunne ha blitt okkupert med norsk overenskomst . . .». For de tidligere planlagte aksjoner pointerer han, at de helt eller til en viss grad ble gjort avhengige av norsk og svensk godkjennelse. Denne gang formodes bare en sporadisk motstand fra «misledede» nordmenn.

Da Derry skriver historie og ikke forteller historier, kan han ikke bruke betegnelsen «misledede» om norske stridskrefter som til forsvar av den av Norge vedtatte nøytralitet måtte ha avvist ethvert okkupasjonsforsøk, likegyldig fra hvilken part. Betyr Derrys betegnelse misledede de nordmenn som kunne tenkes ikke å ville høye seg for en avtale bak Stortingets rygg mellom høytstående nordmenn og de allierte?

Nr. 12 av Folk og Land er siste nummer i dette kvartal og siste nummer som sendes til de som ikke har ordnet sitt abonnement.

Støtt vår kamp for sosial rettferdighet og nasjonal frihet.